

Outline On Dengue Fever

တၢ်လိၤကိၢ်ခိၣ်ဆါအဂ့ၢ်မိၢ်ပှၢ်

တိးကွတၢ်လိၤကိၢ်ခိၣ်ဆါတက
လုၢ်အံၤကဲထီၣ်အသးတမ့ၢ်ဒ်
သိးတၢ်ညးဂီၢ်တၢ်ဆါဘၣ်၊
အဝဲကဲထီၣ်အသးဒီဖျါတၢ်ဃၢ်
အါကလုၢ်လၢအိၣ်ဝဲလၢပမိၢ်ပှၢ်
ၢ်အပူၤတဖၣ်န့ၣ်
လီၤဝဲဆူသ့ၣ်ကျိၤဝဲတၢ်ညးဂီၢ်
လိၤကိၢ်ကဲထီၣ်ဝဲဒီဖျါ (virus)
ဘါရးစံတဖၣ်အဃိလီၤ။

တိးကွအဃၢ်လီၤဆီလိာ်အသးအိၣ်ဝဲလွံၢ်ကလုၢ်လီၤ။ဘၣ်ဆၣ်တခါဒီးတခါဘၣ်
ထွဲလိာ်အသးဒီးမ့ၢ်လၢဘါရးတဖၣ်အဃိကဲထီၣ်တၢ်ခိၣ်ဆါအဂ့ၢ်မိၢ်ပှၢ်လိၤကိၢ်ခိၣ်
ဆါလီၤ။ ဒ်သိးတၢ်ဆါတကဲထီၣ်ထီၣ်အဂီၢ်ပဒီသတၢၢ်န့ၢ်ဒၣ်ထဲဘါရးစံတကလုၢ်ဒီး
ပှၢ်ဆါန့ၣ်အိၣ်ဆူၣ်ထီၣ်က့ၤဘၣ်ဆၣ်တၢ်ပိာ်ထွဲထီၣ်အခံလၢဘါရးစံသၢကလုၢ်အတၢ်
ဘၣ်ကူဘၣ်ကဲန့ၣ်ပတြီဆၢန့ၣ်ဒၣ်ထဲတစီၢ်ဖိလီၤ။

တိးကွန့ၣ်ဘၣ်တၢ်သ့ၣ်ညါစ့ၢ်ကိးအီၤလၢ (breakbone fever)လီၤ။ တၢ်ဆါတ
ကလုၢ်အံၤကဲထီၣ်အသးဒီဖျါတၢ်ဃၢ်ပစိာ်ခိၣ်ဝဲဘါရးစံအါအါအဂီၢ်လီၤ။ပစိာ်တိၤပျ
လၢအမံၤမ့ၢ် **Aedes**

မ့ၢ်အ့ၣ်ဘၣ်ပှၢ်လၢအအိၣ်ဒီးတၢ်လိၤကိၢ်ခိၣ်ဆါတၢ်ဆါဝဲမ့ၢ်အ့ၣ်ဘၣ်ကတီးပှၢ်အသီ
တဂၤန့ၣ်ပှၢ်တဂၤအံၤဒီးန့ၢ်ဘၣ်တၢ်ဆါလီၤ။တၢ်ဆါတကလုၢ်အံၤတမ့ၢ်တၢ်ဆါလၢအ
ဘၣ်ကူဘၣ်ကဲပှၢ်သ့ဘၣ်၊ဘၣ်ကူဘၣ်ကဲပှၢ်ကညီတဂၤဒီးတဂၤလီၤလီၤတသ့စ့ၢ်ကိးဘၣ်
၊ဘၣ်ကူဝဲသ့ဒီဖျါပစိာ်လီၤ။

ဒ်ပစိာ်အဂၤအသိး **Aedes**ပစိာ်တကလုၢ်အံၤစ့ၢ်ကိးဒံၣ်လီၤဖးထီၣ်ဝဲသ့တၢ်လီၢ်
ကိးပူၤလၢထံအိၣ်ဝဲလီၤ။ အဒိ ဖီကိအပူၤ။ ထံတၢ်အပူၤ။ ပလးစတးထၢၣ်အပူၤတဖၣ်
လီၤ။ ဒံၣ်လီၤဒီးဖးထီၣ်ဝဲကိးကတီၢ်လၢတန့ၣ်အတီၢ်ပူၤလီၤ။

Symptoms

တၢ်ဆါအပနီၢ်တဖၣ်

တၢ်ဆါတကလုာ်အံၤမ့ၢ်တၢ်ဆါလၢအအိၣ်ထီၣ်ကိၢ်ကိၢ်ဂီၤဂီၤသတူၣ်ကလၢန့ၣ်လီၤ။ အပနီၢ်တဖၣ်မ့ၢ်ဝဲခိၣ်ဆါ။ တၢ်ကိၢ်ထီၣ်၊ တၢ်ဘူးသး၊ ထူၣ်ပျၢၢ်ဒီးဃံအဆါတဖၣ်ဆါထီၣ်နးနးကလဲၣ်၊ ချံတဖၣ်ညိးထီၣ်ဒီးတၢ်ဖိၣ်ဂီၤဂီၤတဖၣ်ဟဲထီၣ်ဝဲလီၤ။ တၢ်ပနီၢ် (၃) ခါလၢအမ့ၢ်ဝဲတၢ်ကိၢ်ထီၣ်၊ ခိၣ်ဆါ။ တၢ်ဖိၣ်ဂီၤဂီၤတဖၣ်ထီၣ်ဒီးတၢ်ဆါအဂၤတဖၣ်မ့ၢ်ဝဲတီးကွၢ်တၢ်ဆါအတၢ်ပနီၢ်လီၤဆီတဖၣ်လီၤ။

ပစိၣ်လၢအစိၣ်ခိၣ်တၢ်ဆါ အ့ၣ်ဘၣ်ပုၤတဂၤဝံၤ (၃) သီတုၤ (၁၇) သီအပူၤတၢ်ဆါအပနီၢ်တဖၣ်ဖျါထီၣ်လီၤ။
တီးကွၢ်တၢ်ဆါတကလုာ်အံၤမ့ၢ်တၢ်ဆါလၢအဘၣ်ဃးဒီးတၢ်လိၤကိၣ်ဒီးဘၣ်ဝဲပုၤကိးဂၤသ့ဒ်အမ့ၢ်ဖိသၣ်အိၣ်န့ၣ်ဖိသၣ်ဆံးပုၤသးပုၤတဖၣ်လီၤ။

Dengue hemorrhagic fever (DHF)

တီးကွၢ်သ့ၣ်ပူၤလီၤ (DHF)

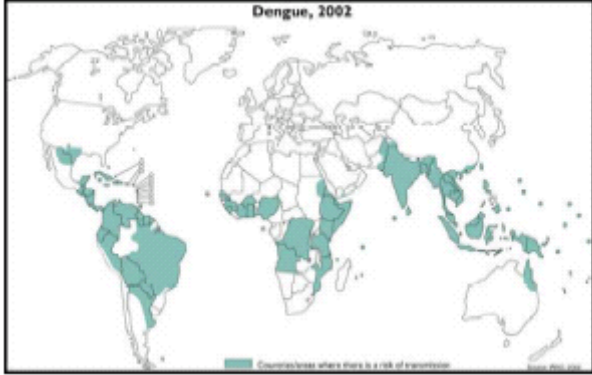
တၢ်ဆါတကလုာ်အံၤမ့ၢ်တၢ်ဆါလၢအနးတိၣ်ထီၣ်ဒီးဟဲခိၣ်ဖျါအသးလၢဘါရးစံအတၢ်ဆါလီၤ။ တၢ်ပနီၢ်လၢအဖျါထီၣ်တဖၣ်မ့ၢ်ဝဲတၢ်ခိၣ်ဆါ။ တၢ်လိၤကိၢ်တၢ်ဖိၣ်ဂီၤဂီၤတဖၣ်ထီၣ်ဝဲဒီးနီၢ်ကစၢ်အပူၤသ့ၣ်ကျိၤပိၣ်ဖးဝဲအပနီၢ်တဖၣ်လီၤ။

(ပညၣ်လၢအဖိလၢတၢ်ဖိၣ်ဂီၤဂီၤမ့ၢ်တဖၣ်ဖျါထီၣ်ဝဲ) နါဒ့ (မ့)မဲကူၤအသ့ၣ်ပူၤထီၣ်ဝဲ၊ အအ့ၣ်အလွဲၤကဲထီၣ်အသူၤ ဘၣ်ထံညိးဒီးဘၣ်ဒိအလီၢ်ညိးထီၣ်ဝဲတၢ်သ့ၣ်တဖၣ်အံၤမ့ၢ်တၢ်ပနီၢ်လၢသ့ၣ်ပူၤထီၣ်လၢနီၢ်ကစၢ်အပူၤလီၤ။ တီးကွၢ်ဒ်အံၤတကလုာ်န့ၣ်တၢ်ဘၣ်ယိၣ်အိၣ်လၢသးသမူအဂီၢ်ဒီးတုၤတၢ်သံတၢ်ပုၤတၢ်လဲၣ်လီၤ။

Affected areas

တၢ်လီၢ်လၢတၢ်ဆါတကလုာ်အံၤဒိၣ်စိဝဲ

တီးကွၢ်တကလုာ်အံၤရၤလီၤအသးအါအါဂီၢ်ဂီၢ်လၢ Tropics ကျိၤတူၣ်ကိၢ်ဒီးကျိၤတူၣ်လၢအဆါလီၤ။ ကဲထီၣ်အသးသတူၣ်ကလၢစ့ၢ်ကီးလၢကၢ်ရံးဘ့၊ ပာ်ဃုာ်ဒီးဖၢၣ်ထီၣ်ရံၣ်ကိၣ်၊ အမဲရကၤ၊ဘါကူၤကီး၊ကူၤဘါဒီးအမဲရကၤအခၢၣ်သးတဖၣ်လီၤ။ ပုၤဟးကွၢ်ကီထံဂၤကိၢ်ဂၤတဖၣ်လၢအလဲၤခိၣ်ဘၣ်တၢ်လီၢ်ဒ်အံၤ

လၢတီးကွဲးအဃၢ်အိၣ်ဝဲတဖၣ်ပၣ်
 ဃုၣ်ဒီးတဟံၣ်တံၣ်၊
 ပစံးဖုကလံၤထံးအ့ၣ်ရၢၣ်
 မုၢ်ထီၣ်ကလံၤထံး၊
 အ့တ့ယၢၣ်မုၢ်န့ၣ်ဒီးမုၢ်ထီၣ်အခၢ
 န်သးတဖၣ်၊ ပှၤတဖၣ်အံၤမုၢ်ပဲ
 က့ၤဒီးအရ့ဒိၣ်လၢကဘၣ်တၢ်ယၢ

ဘျါအီၤလီၤ။

ဒ် (WHO)အတၢ်ပၣ်ဖျါအသိးဟီၣ်ခိၣ်ဒိဘၣ်အတၢ်ထီၣ်ဒွဲးအပူၤကိးနံၣ်
 ဒဲးတၢ်ဆါကဲထီၣ်အသးအဘူးကတၢ်အကကွဲၢ် ၈၀ တုၤ ၁၀၀ န့ၣ်တၢ်သံတၢ်ပှၢ်
 အိၣ်ဝဲ ၁၅၀၀၀၀ လီၤ။ ပှၤကညီအနီၢ်ဂံၢ်အကကွဲၢ် ၂၅၀၀ (ဟီၣ်ခိၣ်ဒိဘၣ်ပှၤကညီ
 အနီၢ်ဂံၢ် ၅ ပူ ၂ ပူ) န့ၣ်တူၢ်ဘၣ်ဝဲတီးကွဲးလီၤ။

Vaccin

တၢ်ဒိသတၢ်တီးကွဲး

တီးကွဲးဒီးတီးကွဲးသွံၣ်ပုၢ်လီၤအဂီၢ်တၢ်ကထူးထီၣ်တၢ်ဒိသတၢ်ကသံၣ်န့ၣ်ကိဒိၣ်မးလီၤ။
 မုၢ်လၢဘါရဲးစံ ၄ ကလုၣ်အကျါတခါမ့တမ့ၢ်တခါတုးကဲထီၣ်တၢ်ဆါအဃီလီၤ။ မုၢ်
 တြီဆၢဘါရဲးစံထဲတကလုၣ် (မ့) ခံကလုၣ်ဘၣ်ဆၢကဲထီၣ်တၢ်ဘၣ်ယိၣ်အိၣ်အါထီၣ်
 ဒီးနးထီၣ်ဝဲသပှၢ်တၢ်လီၤ။ ဘၣ်ဆၢကသံၣ်လၢအဒိသတၢ်ဘါရဲးစံ ၄ ကလုၣ်န့ၣ်ဘၣ်
 တၢ်ကျးစးထူးထီၣ်အီၤအဖၢမုၢ်လီၤ။ ကသံၣ်ဒ်အံၤတဖၣ်ကဘၣ်တၢ်သူအီၤလၢတၢ်
 အိၣ်ဆူၣ်အိၣ်ချ့အဂီၢ်ကသ့ဝဲလၢအါနံၣ်အတီၢ်ပူၤလီၤ။